

Wioletta Łubkowska, Jerzy Eider
Uniwersytet Szczeciński

Kapitał ludzki województwa zachodniopomorskiego w procesach rozwoju innowacyjnego regionu

Streszczenie

Celem rozważań jest podniesienie świadomości wagi kapitału ludzkiego w procesach rozwoju innowacyjnego w regionie na przykładzie województwa zachodniopomorskiego. Zastosowano analizę piśmiennictwa przedmiotu, materiałów wtórnych oraz analizę dokumentów, jak również metodę statystyki. Przyjęto określony system kategoryzacji kapitału ludzkiego, stanowiący integralny składnik kapitału intelektualnego (KI). Analiza wskaźników kapitału ludzkiego regionu wykazała pozytywne trendy dotyczące wzrostu liczby słuchaczy studiów podyplomowych oraz liczby uczestników studiów doktoranckich. Korzystnym zjawiskiem jest odnotowany wzrost przeciętnych miesięcznych wydatków na edukację na 1 osobę. Duże postępy poczynione zostały w odniesieniu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata – odnotowano wzrost wskaźnika o 47,16%. Ludność regionu charakteryzuje się na tle kraju relatywnie niskim poziomem wykształcenia w wieku produkcyjnym – wskaźnik 16,59%. Region znajduje się na trzecim miejscu od końca pod względem stopy bezrobocia rejestrowanego – wskaźnik 18,0%. Liczba studentów w województwie zachodniopomorskim w roku 2012 zmalała o 27,48% w stosunku do roku 2005. Niekorzystnym zjawiskiem jest również spadek liczby absolwentów kierunków inżynieryjno-technicznych.

Słowa kluczowe: kapitał ludzki, innowacja, region, województwo zachodniopomorskie.

Kody JEL: O3

Wstęp

Każdy region dysponuje potencjałem, który stanowi o jego możliwościach rozwojowych. Na składowe potencjału regionu składają się potencjały cząstkowe, takie jak: ekonomiczny, kulturowy, intelektualny, innowacyjny, instytucjonalny i środowiskowy. Kluczem do rozwoju innowacyjnego regionu może być kapitał ludzki. Zdaniem M. Kozak, model kapitału intelektualnego tworzą cztery współzależne kategorie kapitałów: ludzkiego, innowacyjnego, procesowego i rynkowego, które współdziałają wpływając na wyniki ekonomiczne polskich regionów. Badanie empiryczne kapitału intelektualnego, obejmujące populację wszystkich polskich regionów, jednoznacznie wskazało na istotny stopień oddziaływania kapitału intelektualnego regionów na osiągnięte wyniki finansowe (Kozak 2011).

Słowo „innowacja”, oznacza „wprowadzenie czegoś nowego, nowatorstwo” (*Słownik Języka Polskiego*). Takie rozumienie terminu można było spotkać w literaturze przedmio-

tu w początkowym rozumieniu. „Teraz kojarzy się ze zmianą na lepsze, słowo to bowiem pochodzi z łacińskiego „innovatio” – odnowienie! (...) Odnosi się do zjawisk obejmujących wszystkie sfery życia gospodarczego i społecznego aż po zmiany kulturowo-myślowne” (Osiaacz 2012, s. 35). W piśmiennictwie naukowym spotykamy różnego rodzaju definicje „innowacji” i „innowacyjności”¹. Innowacje pociągają za sobą wykorzystywanie nowej wiedzy, bądź nowe zastosowanie lub połączenie istniejącej wiedzy. Zdaniem T. Grosse (2002, s. 31), „najważniejszym elementem gospodarki regionalnej jest wiedza i rozwój technologiczny”. Na tej podstawie R. Florida (2000) wprowadził termin „uczącego się” regionu (*the learning region*), dla którego głównym motorem rozwoju jest nieustanna innowacja i umiejętność adaptacji do zmieniających się uwarunkowań rynkowych. Zadaniem władz regionalnych winno być stymulowanie wszystkich czynników odpowiedzialnych za rozwój nauki, badań, doskonalenie kadr i aplikowanie wysokiej techniki w przedsiębiorstwach „uczącego się regionu”. Zatem kluczową rolę dla wzrostu gospodarczego w regionie pełnią instytucje naukowe i badawcze, które umożliwiają innowacje technologiczne i organizacyjne (Grosse 2002). Na fakt, iż obecnie w rozwoju regionalnym coraz większą rolę odgrywają czynniki niematerialne, w tym wiedza, zwraca uwagę m.in. M. Ziolo (2011), M. Kozak (2011) oraz M. Klepka (2010) w opracowaniu pt. *Polskie i europejskie przykłady działań proinnowacyjnych*.

Ważnym źródłem nowej wiedzy są pracownicy, ich kreatywność, przedsiębiorczość oraz poziom wiedzy i kwalifikacji. Naturalną konsekwencją wzrostu znaczenia wiedzy w rozwoju gospodarczym jest potrzeba oceny kapitału ludzkiego. Identyfikacja i ocena regionalnego kapitału ludzkiego „mogą stać się kluczowymi działaniami z perspektywy formułowania i wdrażania regionalnych strategii” (Kozak 2011, s. 110).

Celem rozważań jest podniesienie świadomości wagi kapitału ludzkiego w procesach rozwoju innowacyjnego w regionie na przykładzie województwa zachodniopomorskiego.

Głównym problemem jest próba określenia roli kapitału ludzkiego w województwie zachodniopomorskim i jego stolicy – Szczecinie, a także zwrócenie uwagi na szanse dla rozwoju społeczno-gospodarczego w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Metody badań

W artykule zastosowano metodę analizy piśmiennictwa przedmiotu, analizę materiałów wtórnych zawierających wyniki badań empirycznych oraz analizę dokumentów, w tym raportów urzędowych, planów działań i programów operacyjnych. Zastosowano również metodę statystyki, która pozwoliła na analizę informacji zawartych w dużym zbiorze danych liczbowych. Dokonano analizy i syntezy danych statystycznych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) oraz Bank Danych Lokalnych (BDL) (Gołembski 1999; Siwiński, Tauber 2006).

¹ Przeglądu najważniejszych definicji innowacji (zawierających pewien zestaw wspólnych cech), zaproponowanych przez znawców tematu podjął się Osiaacz (2012, s. 36-37).

W podjętej próbie ukazania składowych kapitału ludzkiego Szczecina i województwa zachodniopomorskiego przyjęto, za M. Kozak (2011), określony system kategoryzacji kapitału ludzkiego, stanowiący integralny składnik kapitału intelektualnego (KI). Wyróżnionej kategorii kapitału ludzkiego przypisano zestaw odpowiednio dobranych wskaźników statystycznych. Łącznie analizie poddano zestaw 10 wskaźników kapitału ludzkiego. Zestaw tych wskaźników został przedstawiony w zestawieniu 1.

Zestawienie 1

Wskaźniki kapitału ludzkiego

1	Liczba studentów na 10 tys. ludności
2	Słuchacze studiów podyplomowych
3	Uczestnicy studiów doktoranckich
4	Ludność w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem wyższym (%)
5	Udział osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu (%)
6	Przeciętne miesięczne wydatki na edukację na 1 osobę
7	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 18-64 lat
8	Absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych na 10 tys. ludności
9	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności
10	Stopa bezrobocia rejestrowanego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kozak (2011).

Charakterystyka analizowanego obszaru

Położenie, granice, ludność

Województwo zachodniopomorskie leży w północno-zachodniej części Polski. Jedną z zasadniczych determinant rozwojowych województwa jest jego wybitnie peryferyjne położenie w skali krajowej. Jego obszar od zachodu graniczy z Niemcami, a od północy przez Morze Bałtyckie z Danią i Szwecją. Sąsiaduje z trzema województwami: od wschodu z województwem pomorskim, od południowego wschodu z województwem wielkopolskim, od południa z województwem lubuskim. Jest piątym co do wielkości województwem w Polsce, zajmuje obszar 22 892 km², co stanowi 7,3% powierzchni kraju. Liczy 1 722,7 tys. mieszkańców, co stanowi 4,5% ludności Polski i plasuje województwo na 11. miejscu w kraju (*Rocznik Statystyczny...* 2012).

Województwo zachodniopomorskie powstało w obecnym kształcie na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu podziału terytorialnego państwa na gminy, powiaty i województwa, z połączenia województw szczecińskiego i koszalińskiego oraz 11 gmin województwa gorzowskiego, 5 gmin województwa pilskiego i 3 gmin województwa śląskiego. W sumie liczy 114 gmin i 18 powiatów, 3 miasta na prawach powiatu oraz 64 miasta (*Rocznik Statystyczny...* 2012).

Stolicą województwa jest zarazem jego największe miasto – Szczecin, który w potencjale demograficznym w skali kraju znalazł się na 7. miejscu z liczbą ludności 405,6 tys. mieszkańców. Pod względem potencjału przestrzennego Szczecin jest jednym z trzech największych miast w Polsce (powierzchnia 300,55 km²), zajmując 3. miejsce po Warszawie i Łodzi.

Przestrzenna struktura województwa zachodniopomorskiego oparta jest na dwóch biegach rozwoju (aglomeracja szczecińska i koszalińska), które są skrajnie położone względem pozostałej części województwa (*Regionalny Program...* 2013). W dniu 4 września 2009 r. powołano Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego (SOM) prowadzące prace mające na celu wzmocnienie związków między Szczecinem a obszarami przyległymi (por. rysunek 1). Ma to przyczynić się do harmonijnego rozwoju gospodarczego regionu oraz wpłynąć na budowę silnej i trwałej pozycji Szczecina w skali krajowej i europejskiej. W dokumencie pt. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020* jednym z celów interwencji uznano utworzenie aglomeracyjnego obszaru wzrostu we wschodniej części województwa, został on nazwany Koszalińsko-Kołobrzesko-Białogardzki Obszar Funkcjonalny.

Rysunek 1 Szczeciński Obszar Metropolitalny (SOM)

Źródło: *Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020* (2013, s. 38).

Liczba studentów

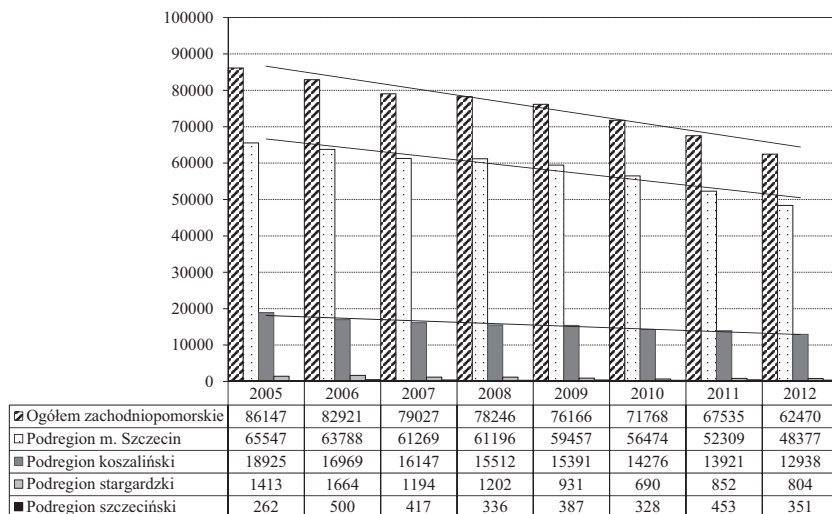
W województwie zachodniopomorskim w roku 2005 studiowało około 86 tysięcy studentów, natomiast w roku 2012 niewiele ponad 62 tysiące studentów – por. wykres 1.

W porównaniu do sytuacji z roku 2005 liczba studentów szkół wyższych zmniejszyła się w województwie w roku 2012 znacząco we wszystkich podregionach: stargardzkim o 43,09%,

koszalińskim – o 31,63% oraz w podregionie m. Szczecin – o 26,19%. Wzrost odnotowano jedynie w podregionie szczecińskim, ale jest to podregion, w którym kształcą się tylko 0,56% wszystkich studentów województwa zachodniopomorskiego. Największym ośrodkiem akademickim w województwie zachodniopomorskim jest Szczecin, a następnie Koszalin.

Wykres 1

Liczba studentów w województwie zachodniopomorskim w podziale na podregiony w latach 2005-2012

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie: BDL, GUS (2014), stan w dniu 31 XII 2012 r.

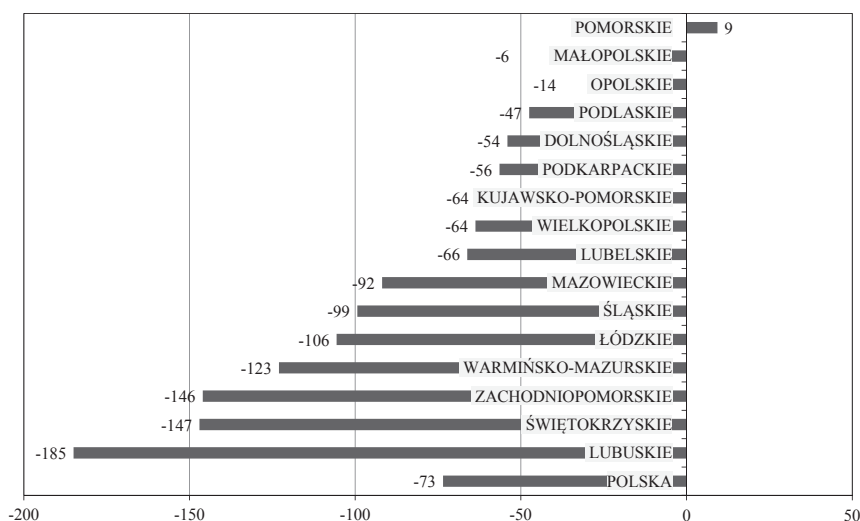
Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego w Polsce, w roku 2005 było łącznie 1 939 898 studentów. Stanowi to około 5,08% wszystkich mieszkańców Polski. W roku 2012 liczba studentów w Polsce wynosiła 1 675 815 – czyli 4,34% wszystkich mieszkańców Polski. Oznacza to, że w roku 2012 nastąpił spadek liczby studentów w Polsce o około 264 tysiące (13,61%) w stosunku do roku 2005. W województwie zachodniopomorskim w roku 2012 kształciło się 62 470 studentów, co stanowiło 3,72 % wszystkich studentów w Polsce. W latach 2005-2012 w województwie zachodniopomorskim odnotowano spadek liczby studentów o 23 677, co stanowi aż 27,48%. Linię trendu przedstawiono na wykresie 1.

Województwo zachodniopomorskie w roku 2005 wyróżniało się na tle pozostałych województw znaczną liczbą studentów szkół wyższych w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Z wartością wskaźnika 508 studentów/10 tys. ludności w 2005 r. zajmowało *ex aequo* z województwem łódzkim 4. lokatę w kraju (po mazowieckim, małopolskim i dolnośląskim). W roku 2012 województwo zachodniopomorskie, z wartością wskaźnika 366 studentów/10 tys. ludności, znalazło się dopiero na 9. miejscu w kraju. Liderami zostały województwa małopolskie, mazowieckie i dolnośląskie (BDL, GUS 2014).

Na wykresie 2 przedstawiono liczbę studentów na 10 tys. ludności według województw w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2005. Na 16 analizowanych województwach zachodniopomorskie znalazło się wśród 3 województw o największych spadkach analizowanego wskaźnika. Największy spadek wskaźnika liczba studentów/10 tys. ludności, w analizowanym okresie 2005-2012, odnotowano w województwach: lubuskim (-185), świętokrzyskim (-147) oraz zachodniopomorskim (-146). Średnia analizowanego wskaźnika dla Polski wyniosła -73, najmniejszy spadek odnotowało województwo małopolskie (-6) i opolskie (-14). Jedyne województwem, które odnotowało wzrost jest województwo pomorskie (+9).

Wykres 2

Liczba studentów na 10 tys. ludności według województw w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2005

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie: BDL, GUS (2014), stany w dniu 31 XII 2005 r. oraz 31 XII 2012 r.

Sluchacze studiów podyplomowych oraz uczestnicy studiów doktoranckich

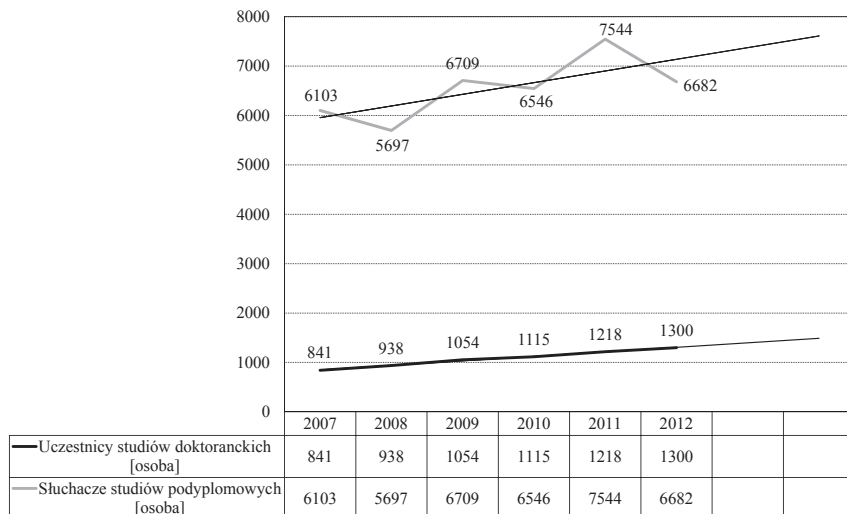
Analiza liczby słuchaczy studiów podyplomowych w województwie zachodniopomorskim w roku 2012 w stosunku do roku 2007 pokazuje wzrost. W roku 2007 liczba słuchaczy wynosiła 6103 osób, natomiast w roku 2012 – 6682 osób, co stanowi wzrost o 9,49% w omawianym okresie. Największą liczbę słuchaczy studiów podyplomowych w województwie zachodniopomorskim odnotowano w roku 2011 – wynosiła ona 7544 osoby. Szczegółowe wyniki dotyczące liczby słuchaczy studiów podyplomowych w poszczególnych latach wraz z zaznaczeniem prognozowanej linii trendu przedstawiono na wykresie 3.

Analiza liczby słuchaczy studiów doktoranckich w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012 pokazuje równomierny wzrost. W roku 2007 liczba ta wynosiła 841

osób, natomiast w roku 2012 – 1300 osób, co oznacza wzrost aż o 54,57%. Szczegółowe wyniki dotyczące liczby słuchaczy studiów podyplomowych w poszczególnych latach wraz z zaznaczeniem prognozowanej linii trendu przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3

Liczba słuchaczy studiów podyplomowych oraz uczestników studiów doktoranckich w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012

Źródło: jak w wykresie 1.

Ludność z wykształceniem wyższym wśród ludności w wieku 13 lat i więcej

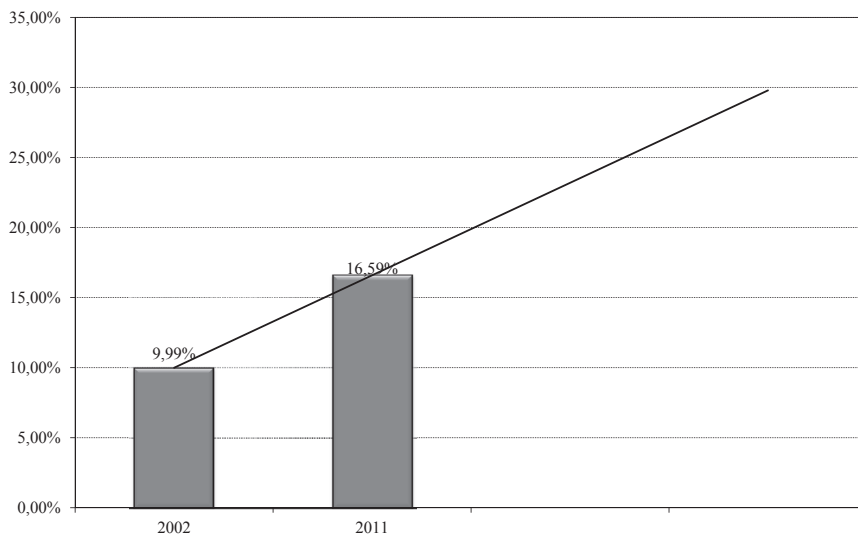
W 2002 roku liczba ludności z wykształceniem wyższym wśród ludności w wieku 13 lat i więcej w województwie zachodniopomorskim wynosiła 9,99% wszystkich mieszkańców województwa. W ciągu 10 lat liczba ta wzrosła o 66,06% i w roku 2011 wynosiła 16,59% wszystkich mieszkańców województwa. Prognozowana linia trendu przewiduje w następnych latach dynamiczny wzrost tego wskaźnika kapitału ludzkiego (por. wykres 4).

Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu

Ogółem w województwie zachodniopomorskim liczba osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w roku 2007 wynosiła 5,3%. W następnych latach kształtowała się podobnie, w roku 2008 wynosiła 5,5%, a w roku 2009 – 5,3%. Od roku 2010 można zaobserwować spadek liczby osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, wynosiła ona odpowiednio w roku 2010 – 4,9%, w roku 2011 – 3,7%, a w roku 2012 osiągnęła najniższą wartość 3,2%. Oznacza to spadek o 43,39%. Wyniki przedstawiono na wykresie 5.

Wykres 4

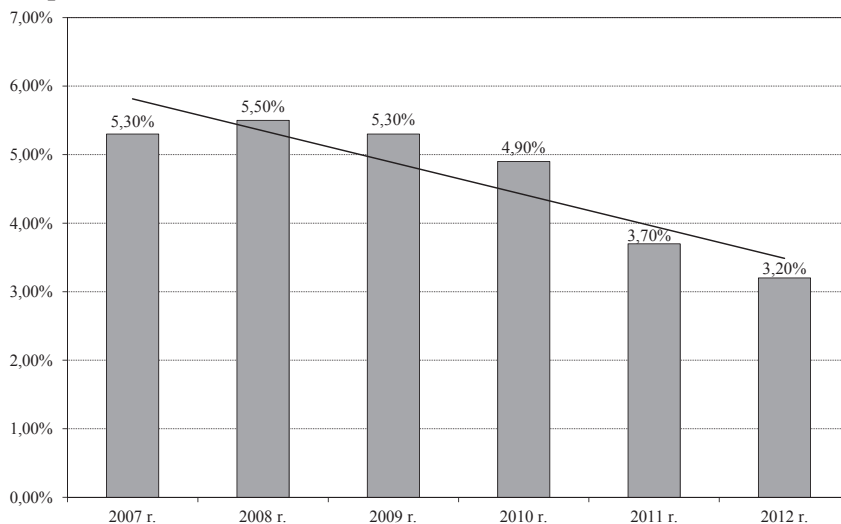
Liczba ludności z wykształceniem wyższym wśród ludności w wieku 13 lat i więcej w województwie zachodniopomorskim w latach 2002 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rocznik Statystyczny...* (2012).

Wykres 5

Liczba osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012

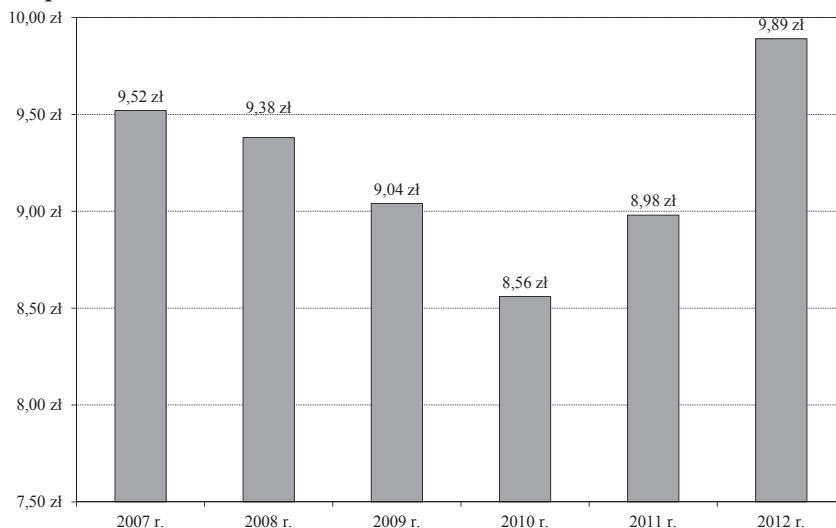
Źródło: jak w wykresie 1.

Przeciętne miesięczne wydatki na edukację na 1 osobę

Analiza przeciętnych miesięcznych wydatków na edukację na 1 osobę w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012 wykazała w omawianym okresie wzrost o 0,37 zł, co stanowi 3,88% (por. wykres 6). W roku 2007 wydatki te wynosiły 9,52 zł, w kolejnych latach spadały, osiągając najniższy poziom w roku 2010 – 8,56 zł. W roku 2011 można było zaobserwować wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Tendencja ta utrzymała się również w roku 2012, osiągając zbliżony poziom do roku 2007.

Wykres 6

Przeciętne miesięczne wydatki na edukację na 1 osobę w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012

Źródło: jak w wykresie 1.

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lat

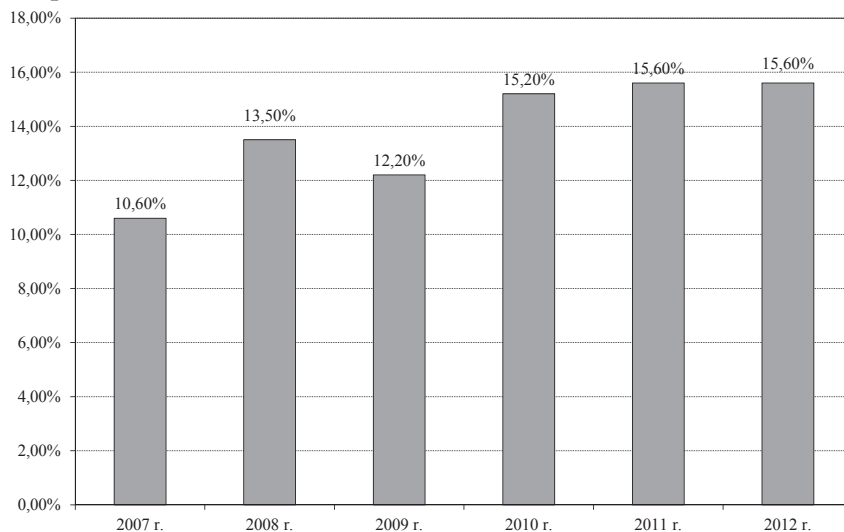
Analizowany wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012 wykazał wzrost. W roku 2007 wskaźnik ten wyniósł 10,60%, a w roku 2012 – 15,60% (por. wykres 7).

Absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych

Dla oceny kapitału ludzkiego istotna jest przede wszystkim liczba absolwentów kierunków inżynieryjno-technicznych. Liczba absolwentów tych właśnie kierunków od kilku lat w województwie zachodniopomorskim maleje. Negatywny trend tego zjawiska przed-

Wykres 7

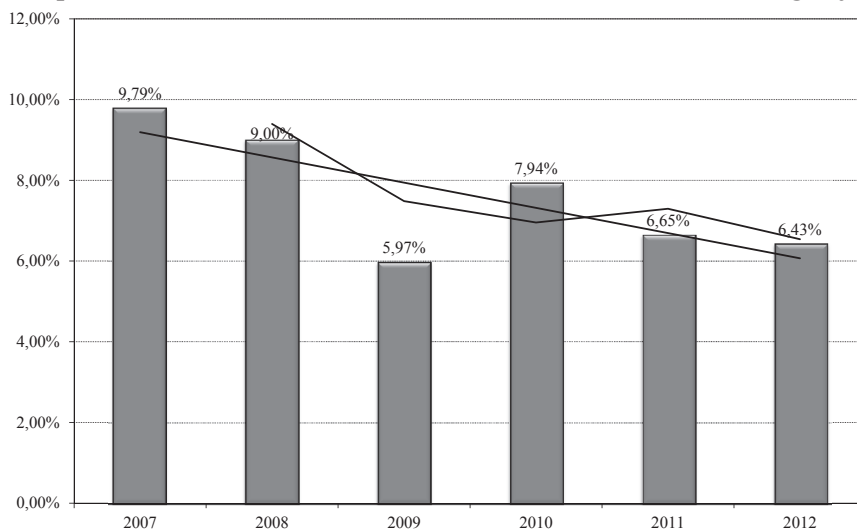
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012

Źródło: jak w wykresie 1.

Wykres 8

Liczba absolwentów kierunków inżyniersko-technicznych w województwie zachodniopomorskim w latach 2007-2012 z zaznaczeniem linii trendu/regresji

Źródło: jak w wykresie 1.

stawiono na wykresie 8. Linia trendu/regresji przebiega od 9,79% w roku 2007 do 6,43% w roku 2012. Najniższy odsetek absolwentów kierunków inżynieryjno-technicznych odnotowano w roku 2009, wyniósł on zaledwie 5,97% w stosunku do wszystkich absolwentów.

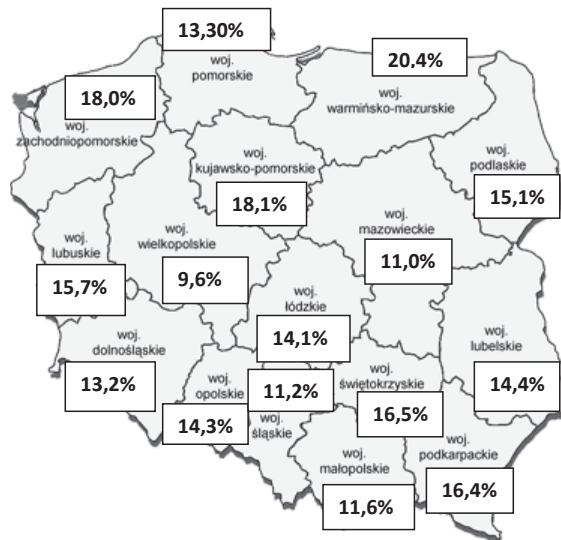
Ogółem wskaźnik kapitału ludzkiego – absolwenci kierunków inżynieryjno-technicznych na 10 tys. ludności wyniósł dla województwa zachodniopomorskiego w 2007 roku – 10 (jednostka miary: [osoba]) i systematycznie spadał w kolejnych latach do liczby 6 – w roku 2012. Biorąc pod uwagę absolwentów ogółem (wszystkie kierunki studiów) na 10 tys. ludności wskaźnik ten w 2012 roku wynosił odpowiednio 101.

Stopa bezrobocia rejestrowanego

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w województwie zachodniopomorskim na koniec 2013 roku, wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wynosił 18,00% (por. rysunek 2). Na tle całego kraju jest to trzecie miejsce, jeśli chodzi o stopę bezrobocia, po województwach warmińsko-mazurskim (20,4%) i kujawsko-pomorskim (18,1%).

Rysunek 2

Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego według województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS (2014), stan w dniu 31 XII 2013 r.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

Wskaźnik salda migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności wykazuje tendencje malejącą. W roku 2007 wynosił -1,0, w roku 2008 odpowiednio -0,8.

W roku 2009, 2010 i 2011 osiągnął taką samą wartość -0,5 (*Rocznik Statystyczny... 2012*, s. 139).

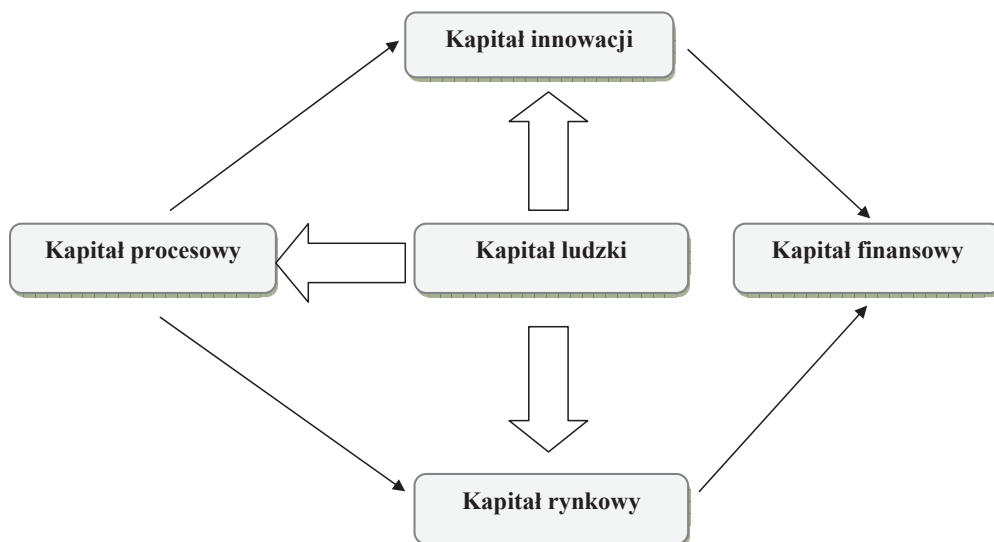
Podsumowanie

Kapitał ludzki to jeden z głównych czynników decydujących o rozwoju gospodarczym regionu. Stanowi również jeden z głównych czynników decydujących o atrakcyjności dla inwestorów. Zaproponowany przez M. Kozaka (2011) model powiązań między kategoriami kapitału intelektualnego a kapitałem finansowym przedstawiono na schemacie 1.

Analiza wskaźników kapitału ludzkiego województwa zachodniopomorskiego wykazuje pozytywne trendy w zakresie wzrostu liczby słuchaczy studiów podyplomowych, jak również w zakresie wzrostu liczby uczestników studiów doktoranckich, gdzie odnotowano wzrost na poziomie 54,57%. Ma to szczególne znaczenie w procesach opartych na wiedzy, które mają szanse rozwoju jedynie na rynku pracy, który jest stale zasilany wykształconą kadrą. Bardzo dobre położenie Szczecina względem rynków europejskich, a także państw nadbałtyckich, w tym bardzo dobre połączenia komunikacyjne z europejskimi autostradami i drogami morskimi, powoduje, że w ostatnich latach saldo migracji jest korzystniejsze dla regionu.

Schemat 1

Model podziału kapitału intelektualnego na cztery kategorie kapitałów: ludzki, innowacyjny, procesowy i rynkowy obrazujący system powiązań

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kozak (2011, s. 123).

Korzystnym zjawiskiem w województwie zachodniopomorskim jest odnotowany wzrost przeciętnych miesięcznych wydatków na edukację na 1 osobę w omawianym okresie 2007-2012. Duże postępy poczynione zostały w regionie w odniesieniu do zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata, gdzie odnotowano wzrost wskaźnika o 47,16%.

Ludność regionu charakteryzuje się na tle kraju relatywnie niskim poziomem wykształcenia. Wprawdzie wskaźnik ten uległ w ostatnich latach dynamicznemu wzrostowi (w 2012 roku wynosił 16,59%), ale w dalszym ciągu udział osób z wyższym wykształceniem w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności był niższy niż średnia krajowa wynosząca 21,5%.

Najbardziej niekorzystne dane dotyczą wzrostu wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego, liczby studentów na 10 tys. ludności, udziału osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu oraz liczby absolwentów kierunków inżynierijno-technicznych.

Region województwa zachodniopomorskiego znajduje się na trzecim miejscu od końca pod względem stopy bezrobocia rejestrowanego (wskaźnik 18,0%), tuż za warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim. W Szczecinie i regionie Pomorza Zachodniego niemal nie ma przemysłu. Jest to przestrzeń, w której kiedyś istniał przemysł stoczniowy, a w jego miejsce nie stworzono czegoś nowego. Można do tego dodać marginalizację gospodarki morskiej, zmniejszenie rangi Odry jako rdzenia komunikacji wodnej oraz niewydolność komunikacyjną (część województwa jest fatalnie skomunikowana). Bliskość morza to wielki walor turystyczny regionu, który powinien być potężnym beneficjentem produkcji i usług związanych z morzem.

Liczba studentów w województwie zachodniopomorskim w roku 2012 zmalała o 27,48% w stosunku do roku 2005. Omawiany region wyróżnił się na tle pozostałych 16 województw jednym z największych spadków liczby studentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności (-146), znajdując się na trzecim miejscu od końca po województwach lubuskim (-185) i świętokrzyskim (-147). W ostatnich latach, w skali całego kraju, obserwuje się, stopniowe zmniejszanie liczebności każdej edukacyjnej grupy wiekowej odpowiadającej poszczególnym poziomom kształcenia. Należało liczyć się z tym, iż ze względu na wychodzące z systemu oświaty ostatnie roczniki wyżu demograficznego, odsetek młodzieży w wieku edukacyjnym będzie zmniejszał się w kolejnych latach, ale niepokój budzi fakt, iż jest to większy spadek liczby studentów w porównaniu z całą Polską, gdzie liczba ta zmalała o 13,61%.

Niekorzystnym zjawiskiem jest również spadek liczby absolwentów kierunków inżynierijno-technicznych. W regionie występuje pilna potrzeba dostosowania profilu kształcenia do potrzeb gospodarki regionu oraz zwiększenia popytu na ciągłe zdobywanie nowej wiedzy, co dotyczy nie tylko ludzi młodych, ale również dorosłych, których uczestnictwo w kształceniu i szkoleniu systematycznie spada.

Dane przedstawione w artykule pozwalają stwierdzić, iż kapitał ludzki województwa zachodniopomorskiego należy wzmacniać. Jest on szczególnie niekorzystny w przypadku wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego oraz w przypadku wskaźników, które związane są z kształceniem.

Przyczyną tego zjawiska może być niski poziomem nakładów na B+R w województwie zachodniopomorskim. W 2011 roku w województwie nakłady na B+R miały jedną z najniższych wartości w kraju. Udział nakładów na badania i rozwój w PKB jest w województwie zachodniopomorskim 3-krotnie niższy niż średnia krajowa i ok. 10-krotnie niższy niż średnia unijna. Według danych MNiSW, w województwie zachodniopomorskim zainwestowano w infrastrukturę naukową i szkolnictwo wyższe zaledwie 3% udziału krajowego. Wsparcie przyznane województwu na infrastrukturę B+R w perspektywie finansowej 2007-2013 z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka było niewielkie (dofinansowano jedynie 3 projekty) i stanowiło jedynie 0,77% w odniesieniu do ogółu dofinansowania przyznanego na przedmiotową infrastrukturę (*Regionalny Program Operacyjny...* 2014).

Optymizmem napawa *Strategia Rozwoju Szczecina do 2025 roku*. Dokument wskazuje pożądaną *Wizję Szczecina 2025*, w której jednym z czterech głównych celów rozwoju ma być stworzenie miasta o wysokim kapitale intelektualnym. Wizja Szczecina jako miasta inwestującego w wiedzę, zorientowanego na nowoczesną edukację, mającego bogatą ofertę kształcenia na poziomie akademickim, w tym również dla obcokrajowców może się spełnić przy odpowiednim współdziałaniu środowisk nauki, kultury, sportu i turystyki, gospodarki oraz lokalnych elit, ale także rządu.

Bibliografia

- Florida R. (2000), *The Learning Region*, (w:) (ed.) *Regional Innovation, Knowledge and Global Change*, Z.J. Acs, Pinter, New York.
- Gołembski G. (red.) (1999), *Regionalne aspekty rozwoju turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań.
- Grosse T.G. (2002), *Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1(8).
- Klepka M. (2010), *Polskie i europejskie przykłady działań proinnowacyjnych. Rekomendacje do Planu Działań na lata 2009-2010 do Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego*, Szczecin.
- Kozak M. (2011), *Ocena wpływu kapitału intelektualnego na rozwój gospodarczy regionów*, „Organizacja i Zarządzanie”, nr 4(16).
- Markowski T. (2002), *Innowacyjność w rozwoju społeczno-gospodarczym Mazowsza*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1(8).
- Osiadacz J. (2012), *Innowacje w sektorze usług – przewodnik po systematyce oraz przykłady dobrych praktyk*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego* (2012), Urząd Statystyczny w Szczecinie, Zakład Wydawnictw Statystycznych w Warszawie, Szczecin.
- Siwiński W., Tauber R.D. (2006), *Metodologia badań naukowych*, Wydawnictwo WSHiG, Poznań.
- Szewczuk A. Kogut-Jaworska M., Ziolo M. (2011), *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, C.H. Beck, Warszawa.
- Węziak-Białowolska D. (2010), *Model kapitału intelektualnego regionu. Koncepcja pomiaru i jej zastosowanie*, Wydawnictwo Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Ziolo M. (2011), *Determinanty rozwoju regionalnego w świetle wybranych teorii rozwoju*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 690, „Ekonomiczne Problemy Usług”, nr 79.

Netografia

- Bank Danych Lokalnych (BDL), Główny Urząd Statystyczny (GUS) (2014),
http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=139413&p_token=0.7835886930268587#
 [dostęp: 26.01.2014].
- GUS (2014), Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów,
http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1487_PLK_HTML.htm [dostęp: 22.02.2014].
- Ramowy Plan Działań na lata 2009-2010 do Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Zachodniopomorskiego* (2010), Szczecin.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020* (2013), projekt, grudzień,
http://www.rpo.wzp.pl/rpo/perspektywa_2020/wiadomosci/p-r-m-a-21650/wiadomosci.htm
 [dostęp: 12.02.2014].
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020* (2013), prezentacja z otwartych konsultacji społecznych w Szczecinie i Koszalinie,
http://www.rpo.wzp.pl/rpo/perspektywa_2020/wiadomosci/p-r-m-a-1650/wiadomosci.htm [dostęp: 12.02.2014].
- Strategia Rozwoju Szczecina 2025* (2011), Szczecin grudzień,
http://www.szczecin.eu/sites/default/files/strategia_rozwoju_szczecina_2025.pdf [dostęp: 22.02.2014].

West Pomeranian Human Capital in the Processes of Region's Innovative Development

Summary

An aim of considerations is to raise awareness of the importance of human capital in the processes of innovative development in the region on the example of West Pomeranian Province. There was applied a review of the subject literature, secondary materials and documents as well as the method of statistics. There was adopted a definite system of categorisation of human capital being an integral components of intellectual capital. The analysis of indices of human capital of the region showed positive trends related to growth of the number of learners of post-graduate studies and the number of PhD studies participants. A favourable phenomenon is the noted growth of average monthly per capita spending on education. Great progress was made as regards employment of handicapped persons aged 16-64 – there was noted the growth of this index by 47.16%. The region's population is characterised, against the background of the country, by a relatively low level of education at the working age – the index accounts for 16.59%. The region is in the third place from the end in terms of the registered unemployment rate – the index is 18.0%. The number of student in West Pomeranian Voivodeship in 2012 decreased by 27.48% vis-à-vis 2005. Unfavourable phenomenon is also the drop of the number of graduates of the engineering and technical lines of education.

Key words: human capital, innovation, region, West Pomeranian Voivodeship (Province).

JEL codes: O3

Человеческий капитал Западнопоморского воеводства в процессах инновационного развития региона

Резюме

Цель рассуждений – повысить сознание значения человеческого капитала в процессах инновационного развития в регионе на примере Западнопоморского воеводства. Применили анализ литературы по предмету, вторичных материалов и документов, а также метод статистики. Приняли определенную систему категоризации человеческого потенциала, представляющего собой интегральную составную часть интеллектуального капитала. Анализ показателей человеческого капитала региона указал положительные тренды, касающиеся роста числа курсантов-выпускников вузов, а также числа участников, готовящих докторскую диссертацию. Благоприятным явлением является отмеченный рост среднемесячных расходов на образование на одного человека. Большой прогресс имел место в отношении трудоустройства инвалидов в возрасте 16-64 лет – отметили рост показатели на 47,16%. Население региона характеризуется на фоне страны относительно низким уровнем образования в производственном возрасте – показатель составляет 16,59%. Регион находится на третьем от конца месте по уровню регистрируемой безработицы – показатель 18,0%. Число студентов в Западнопоморском воеводстве в 2012 г. уменьшилось на 27,48% по сравнению с 2005 г. Неблагоприятным явлением является также снижение числа выпускников инженерно-технических направлений.

Ключевые слова: человеческий капитал, инновация, регион, Западнопоморское воеводство.

Коды JEL: O3

Artykuł nadesłany do redakcji w lipcu 2014 r.

Afiliacja:

dr Wioletta Łubkowska

dr hab. Jerzy Eider

Uniwersytet Szczeciński

Wydział Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia

Al. Piastów 40B, blok 6

71-065 Szczecin

tel.: 91 444 27 33/34

e-mail: wioletta.lubkowska@univ.szczecin.pl

e-mail: sekretariatwkipz@univ.szczecin.pl